

De stad der blinden
&
De stad der zienden

Boeken van José Saramago bij Meulenhoff

- Opgestaan van de grond.* Roman
Memoriaal van het klooster. Roman
Het jaar van de dood van Ricardo Reis. Roman
Het stenen vlot. Roman
Het beleg van Lissabon. Roman
Het evangelie volgens Jezus Christus. Roman
De stad der blinden. Roman
Alle namen. Roman
Het schijnbestaan. Roman
De man in duplo. Roman
De stad der zienden. Roman
Het verzuim van de dood. Roman
Kleine herinneringen. Memoires
De tocht van de olifant. Roman
De andere kant. Blogs
Kaïn. Roman
Bovenlicht. Roman
Hellebaarden. Roman
De weduwe. Roman

José Saramago

De stad der blinden

Uit het Portugees vertaald en van een nawoord voorzien
door Harrie Lemmens

ROMAN

De stad der zienden

Uit het Portugees vertaald door Maartje de Kort

ROMAN

MEULENHOF

Eerste druk dubbeluitgave 2013
Derde druk dubbeluitgave 2022

De stad der blinden

Eerste druk 1998, zevenentwintigste druk 2013
Oorspronkelijke titel *Ensaio sobre a Cegueira*
Copyright © José Saramago en Editorial Caminho, Lissabon 1995
Copyright Nederlandse vertaling © 1998 Harrie Lemmens en
Meulenhoff Boekery bv, Amsterdam
Deze uitgave kwam mede tot stand dankzij een vertaalsubsidie van
het Instituto Português do Livro e das Bibliotecas.

De stad der zienden

Eerste druk 2005, zesde druk 2013
Oorspronkelijke titel *Ensaio sobre a lucide*
Copyright © José Saramago & Editorial Caminho, SA, Lissabon
2004. By arrangement with Dr. Ray-Güde Mertin,
Literarische Agentur, Bad Homburg, Germany
Copyright Nederlandse vertaling © 2005 Maartje de Kort en
Meulenhoff Boekery bv, Amsterdam
Deze uitgave kwam mede tot stand dankzij een vertaalsubsidie van
het Cultuur 2000-programma van de Europese Unie.
De vertaler ontving voor deze vertaling een werkbeurs van de
Stichting Fonds voor de Letteren.

Vormgeving omslag: Studio Vruchtvlees
Vormgeving binnenwerk: CeevanWee, Amsterdam

ISBN 978-90-290-9710-9
ISBN 978-94-0232-003-9 (e-boek)
NUR 302

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel
van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder
voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De stad der blinden

Voor Pilar
Voor mijn dochter Violante

Wie ogen heeft, die kijke.
Wie zien kan, neme waar.

Boek der Raadgevingen

De oranje schijf lichtte op. Twee auto's vooraan gaven vlug gas voor het rood werd. Het groene mannetje voor de voetgangers verscheen. De mensen die stonden te wachten begonnen de straat over te steken door op de witte strepen te stappen die op het zwart van het asfalt waren geschilderd, er is niets dat minder op een zebra lijkt, maar ja, zo heet dat nu eenmaal. De automobilisten hielden hun voertuig met hun voet op de koppeling ongeduldig in starthouding, ze schoven voor- en achteruit als zenuwachtige paarden die de zweep voelen aankomen. De voetgangers zijn al over, maar het signaal dat de auto's kunnen doorrijden zal nog even op zich laten wachten, volgens sommigen is dat ogenschijnlijk zo onbetekenende oponthoud, als je het vermenigvuldigt met de duizenden verkeerslichten in de stad en steeds die opeenvolging van de drie kleuren, een van de voornaamste redenen van het vastlopen van het autoverkeer, of van de files, om de gangbare term te gebruiken.

Eindelijk sprong het licht op groen, de auto's trokken bruusk op, maar onmiddellijk werd duidelijk dat dat niet voor allemaal gold. De eerste van de middelste rij staat stil, panne zeker, een loszittend gaspedaal of een niet pakkende koppeling, iets mis met het hydraulische systeem, blokkerende remmen, geen stroom, als tenminste niet gewoon de benzine op is, het zou niet de eerste keer zijn dat zoiets gebeurt. De nieuwe groep voetgangers die zich op de trottoirs aan het vormen is, ziet de chauffeur van de stilstaande auto wild

zwaaien achter de voorruit, terwijl de wagens achter hem driftig toeteren. Een paar chauffeurs zijn al uitgestapt met de bedoeling de auto aan de kant te duwen, zodat hij het verkeer niet meer hindert, ze kloppen woedend op de raampjes, de man binnenin draait zijn hoofd naar hen toe, naar de ene kant, naar de andere, je kunt zien dat hij iets roept, uit de bewegingen van zijn mond valt af te leiden dat hij een woord herhaalt, nee, niet een maar drie, ja drie, zoals duidelijk zal worden als iemand er tenslotte in slaagt een portier te openen, Ik ben blind.

Je zou het niet zeggen. Oppervlakkig bekeken, beter kan op dit moment ook niet, lijken de ogen van de man gezond, de iris is helder, glanzend, het wit compact als porselein. De wijd opengesperde ogen, de rimpels in het gezicht, de opgetrokken wenkbrauwen, dat alles duidt onmiskenbaar op angst. Met een snelle beweging verdwijnt wat er te zien was achter de gebalde vuisten van de man, alsof hij het laatste beeld dat hij heeft opgevangen wil vasthouden, een rond rood licht. Ik ben blind, ik ben blind, herhaalde hij wanhopig terwijl hij uit de auto werd geholpen, en de tranen die opwelden maakten zijn ogen, waarvan hij beweerde dat ze dood waren, nog glanzender. Dat gaat heus wel over, zijn beslist gewoon zenuwen, troostte een vrouw. Het verkeerslicht was alweer van kleur veranderd, enkele nieuwsgierige voetgangers liepen naar het groepje toe en de bestuurders verder naar achteren, die niet wisten wat er aan de hand was, protesteerden tegen wat ze voor een onnozel aanrijdinkje hielden, een kapotte koplamp, gedeukt spatbord, niets wat die ophef waard was, Bel de politie, riepen ze, haal dat blik daar weg. De blinde smeekte, Kan iemand mij alstublieft naar huis brengen. De vrouw die over zenuwen had gesproken vond dat er een ambulance moest worden gebeld voor de arme ziel, maar de blinde zei dat dat niet hoefde, het was meer dan genoeg als iemand hem tot voor de deur van zijn flat bracht,

Ik woon hier vlakbij, als iemand dat zou willen doen, meer hoeft echt niet. En de auto, vroeg een stem. Een andere stem antwoordde, De sleutel steekt in het contact, zet hem maar op het trottoir. Niet nodig, kwam een derde stem tussenbeide, ik zorg voor de auto en breng meneer naar huis. Er werd goedkeurend gemompeld. De blinde voelde dat iemand hem bij de arm pakte, Kom, kom maar mee, zei dezelfde stem tegen hem. Ze hielpen hem rechts voor instappen en deden hem de veiligheidsgordel om, Ik zie niets, ik zie niets, mompelde hij tussen het huilen door, Waar woont u, vroeg de ander. Op sensatie beluste gezichten gluurden nieuwsgierig door de raampjes van de auto. De blinde hief zijn handen op tot voor zijn ogen, zwaaide ze heen en weer, Niets, alsof ik midden in een mistbank sta, of in een zee van melk ben gevallen, Maar dan bent u toch niet blind, zei de ander, als je blind bent zie je alles zwart, zeggen ze, Dat kan wel zijn, maar ik zie alles wit, Misschien had dat vrouwtje wel gelijk, zijn het inderdaad zenuwen, ondingen zijn dat, Ik weet donders goed wat het is, het is een ramp, Vertelt u mij nou maar waar u woont, en tegelijk was het starten van de motor te horen. Stamelend, alsof het wegvallen van zijn gezichtsvermogen zijn geheugen had aangetast, gaf de blinde hem het adres en zei daarna, Ik weet niet hoe ik u moet bedanken, en de ander antwoordde, Och wat, dat is toch normaal, heden ik, morgen gij, een mens weet nooit wat hem te wachten staat, Daar heeft u gelijk in, wie zou vanmorgen, toen ik van huis wegging, wie zou toen gedacht hebben dat mij zoiets vreselijks zou overkomen. Het verbaasde hem dat ze nog steeds stilstonden, Waarom rijden we niet, vroeg hij, Het licht staat op rood, antwoordde de ander, O, zei de blinde en begon weer te huilen. Vanaf nu zou hij nooit meer weten wanneer het licht op rood stond.

De blinde woonde inderdaad vlakbij, maar er was nergens plaats om te parkeren, de auto's stonden bumper aan bumper

en ze waren gedwongen uit te wijken naar een van de zijstraten. Omdat het trottoir daar smal was en het rechterportier dus zowat tegen de muur aan zou komen, moest de blinde van tevoren uitstappen, om zich niet moeizaam van de ene naar de andere stoel te hoeven worstelen, gehinderd door de versnellingspook en het stuur. Hulpeloos stond hij midden op straat, hij had het gevoel dat de grond onder zijn voeten wegzakte en probeerde de angst te bedwingen die hem naar de keel steeg. Hij bewoog zijn handen zenuwachtig heen en weer voor zijn gezicht, alsof hij aan het zwemmen was in wat hij een zee van melk had genoemd, maar zijn mond ging al open voor een hulpkreet, pas op het laatste moment tikte de hand van de ander zachtjes tegen zijn arm, Niet bang zijn, ik leid u. Ze liepen heel langzaam, uit angst om te vallen sleepte de blinde met zijn voeten, maar daardoor struikelde hij juist over de oneffenheden in het plaveisel, Rustig maar, we zijn er bijna, fluisterde de ander en een paar meter verder vroeg hij, Is er iemand thuis die u kan opvangen, en de blinde antwoordde, Weet ik niet, mijn vrouw is waarschijnlijk nog niet terug van haar werk, toevallig ben ik net vandaag wat eerder weggegaan en dan dit, U zult zien dat het niets is, bij mijn weten word je niet zomaar ineens blind, dat kan niet, En aprotrots altijd dat ik geen bril draag, heb ik nooit nodig gehad, Nou, ziet u wel. Ze waren bij de deur van het flatgebouw aangekomen, twee vrouwen uit de buurt keken nieuwsgierig naar het tafereel, kijk, daar heb je die ene van hiernaast, het lijkt wel of hij niet kan zien, maar geen van beiden kwam op het idee te vragen, Heeft u iets in uw ogen gekregen, het kwam gewoon niet bij hen op en al evenmin zou hij hun kunnen antwoorden, Ja, een zee van melk. Binnen zei de blinde, Hartelijk dank, sorry voor de overlast die ik u heb bezorgd, ik vind het verder wel alleen, Niks ervan, ik ga met u mee naar boven, ik kan u toch niet zomaar achterlaten. Ze wrongen zich in de krappe lift, Op welke verdieping woont

u, De derde, u kunt zich niet voorstellen hoe dankbaar ik u ben, U hoeft me niet te bedanken, heden ik, Ja, u heeft gelijk, en morgen gij. De lift stopte, ze stapten de overloop op, Lukt het met de deur of moet ik helpen, Nee, dank u, dat kan ik denk ik nog wel. Hij haalde een kleine sleutelbos uit zijn zak, voelde aan de baarden en zei, Dit moet hem zijn, en terwijl hij met de vingertoppen van zijn linkerhand het slot aftastte, probeerde hij de deur te openen, Nee, toch niet, Geeft u mij maar even. Bij de derde poging ging de deur open. Toen riep de blinde naar binnen, Ben je thuis. Niemand antwoordde, en hij, Net wat ik zei, ze is er nog niet. Met zijn handen vooruit liep hij tastend de gang in, vervolgens draaide hij zich voorzichtig om, richtte zijn gezicht naar waar hij vermoedde dat de ander zich bevond en zei, Hoe kan ik u hiervoor bedanken, Ik heb alleen maar mijn plicht gedaan, wuifde de barmhartige Samaritaan weg, u hoeft me niet te bedanken, en hij voegde eraan toe, Wilt u dat ik u in een stoel help, dat ik bij u blijf tot uw vrouw er is. Die ijver kwam de blinde ineens verdacht voor, uiteraard zou hij een wildvreemde niet zomaar binnenlaten, per slot van rekening kon die op datzelfde moment aan het bedenken zijn hoe hij de arme weerloze blinde zou overheersen, vastbinden en knevelen om vervolgens op zijn gemak alle waardevolle spullen in te pikken. Nee nee, dat is niet nodig, doet u geen moeite, zei hij, ik red me wel, en hij herhaalde, terwijl hij langzaam de deur dichtdeed, Dat is niet nodig, dat is niet nodig.

Hij zuchtte opgelucht toen hij de lift omlaag hoorde gaan. In een reflex, vergetend in wat voor toestand hij verkeerde, schoof hij het klepje voor het spionnetje weg en gluurde naar buiten. Het was alsof er een witte muur aan de andere kant stond. Hij voelde de metalen ring tegen zijn wenkbrauw drukken en zijn wimpers streken langs de piepkleine lens, maar hij kon ze niet zien, het ondoordringbare wit bedekte

alles. Hij wist dat hij thuis was, merkte het aan de geur, de sfeer, de stilte, hij herkende de meubels en voorwerpen door ze aan te raken, er met de vingers overheen te gaan, maar tegelijk was het alsof alles oploste in een heel rare dimensie zonder richtingen of aanknopingspunten, zonder noord en zuid, zonder hoog en laag. Zoals waarschijnlijk iedereen had hij in zijn jeugd wel eens voor de grap gedaan alsof hij blind was en was dan na vijf minuten met zijn ogen dicht tot de bevinding gekomen dat blindheid, hoe verschrikkelijk en afschuwelijk ook, best nog draaglijk zou kunnen zijn als het slachtoffer zich maar genoeg kon herinneren, niet alleen kleuren, maar ook vormen en afmetingen, oppervlakten en contouren, verondersteld natuurlijk dat die blindheid niet was aangeboren. Hij was zelfs zover gegaan te denken dat het donker waarin blinden leven eigenlijk alleen maar de afwezigheid van licht is, dat datgene wat wij blindheid noemen een soort zwarte sluier is die de dingen en levende wezens wel verbergt maar verder intact laat. Nu was het echter precies omgekeerd, werd hij omgeven door zo'n totaal, zo'n stralend wit dat het eerder verslond dan absorbeerde, en niet alleen de kleuren, nee, alle dingen en levende wezens zelf, waardoor het die dubbel onzichtbaar maakte.

Hoewel hij heel voorzichtig voortschuifelde, waarbij hij zijn hand aarzelend over de muur liet glijden, stootte hij op weg naar de woonkamer een vaas om die hij daar niet had verwacht. Hij was vergeten dat die daar stond, of misschien had zijn vrouw hem daar neergezet toen ze naar haar werking, met de bedoeling er later een betere plaats voor te zoeken. Hij bukte zich om de schade op te nemen. Het water was uitgestroomd over de geboende vloer. Hij wilde de bloemen oprapen, maar dacht niet aan de scherven en een lange, vlijmscherpe glassplinter drong in zijn vinger, de tranen sprongen hem in de ogen, van pijn, van wanhoop, als een verlaten kind, blind door een alomvattend wit in een huis

waar het reeds donker begon te worden. Terwijl hij het bloed voelde vloeien, wurmde hij zonder de bloemen los te laten zijn zakdoek uit zijn broekzak en wikkelde die zo goed en zo kwaad als het ging om zijn vinger. Daarna werkte hij zich tastend, zijn voeten flink optillend om niet te struikelen over de tapijten, tussen de meubels door naar de bank waar hij samen met zijn vrouw televisie keek. Hij ging zitten, legde de bloemen op zijn knieën en draaide langzaam de zakdoek los. Het bloed voelde kleverig aan, raar, verwarrend, waarschijnlijk omdat hij het niet kon zien, dacht hij, zijn bloed was veranderd in een kleurloze glibberige massa, in iets dat tegelijk vreemd en toch van hem was, maar dan als een dreiging van hemzelf tegen zichzelf. Voorzichtig zocht hij met zijn goede hand de dunne glassplinter, vormde met de nagels van zijn duim en wijsvinger een pincet en wist het ding, een vlijmscherp minizwaard, er ongebroken uit te trekken. Hij draaide de zakdoek weer om de mishandelde vinger, goed strak om het bloed te stelpen, en leunde verslagen, uitgeput achterover op de bank. Meteen daarna werd hij, terwijl logischerwijs al zijn zenuwen klaarwakker en strakgespannen hadden moeten zijn, overvallen door een soort matheid, meer slaperigheid dan echte slaap, maar wel net zo zwaar, iets wat zich wel vaker voordoet, dat het lichaam uitgerekend bepaalde ogenblikken van angst of wanhoop uitkiest om het te laten afweten. Onmiddellijk droomde hij dat hij Stel dat ik blind was speelde, hij droomde dat hij steeds opnieuw zijn ogen openen dichtdeed en dat hij iedere keer, alsof hij thuiskwam van een reis, alle vormen en kleuren, de wereld zoals hij die kende, vast en onveranderd terugzag. Ver weg voelde hij echter een twijfel aan die rustgevende zekerheid knagen, misschien was het wel een bedrieglijke droom, een droom waaruit hij vroeg of laat zou ontwaken zonder te weten wat voor werkelijkheid hem wachtte. Daarna, als dat woord tenminste zin heeft bij een afwezigheid die slechts een paar tellen duurde,

want hij bevond zich alweer in die toestand van halfslaap vlak voor het wakker worden, bedacht hij serieus dat het niet goed was zo besluiteloos te blijven, zal ik wakker worden of niet, zal ik wakker worden of niet, er komt altijd een moment dat je het er gewoonweg maar op moet wagen, Wat doe ik hier met die bloemen op mijn knieën en mijn ogen dicht, het lijkt wel of ik bang ben om ze te openen, Wat lig jij daar te slapen met die bloemen op je knieën, vroeg zijn vrouw.

Ze had niet op zijn antwoord gewacht. Demonstratief was ze begonnen de resten van de vaas bijeen te rapen en de vloer te dweilen, terwijl ze mopperde, met een ergernis die ze niet probeerde te verdoezelen, Dat had jij ook kunnen doen, in plaats van daar te gaan liggen slapen alsof het jou niks aangaat. Hij zei niets, beschermde zijn ogen achter zijn dichtgedrukte oogleden, ineens opgewonden door een gedachte, Als ik nu mijn ogen opendoe, zou ik dan kunnen zien, vroeg hij zich vervuld van bange hoop af. Zijn vrouw kwam naar hem toe, zag de zakdoek vol bloedvlekken en haar boosheid was meteen over, Och God, jongen toch, wat heb je nou gedaan, vroeg ze vol medelijden, terwijl ze het geïmproviseerde verband losmaakte. Met alle kracht die in hem was wenste hij dat hij zijn vrouw kon zien, die naast hem knielde, daar zat ze, dat wist hij, maar nog voor hij zijn ogen opende wist hij dat hij haar niet zou zien, Hè hè, word je eindelijk wakker, slaapkop, zei zij glimlachend. Het bleef even stil, toen zei hij, Ik ben blind, ik kan je niet zien. Zijn vrouw foeterde, Zeg ben je nou helemaal, wat zijn dat voor stomme grapjes, Ik zou willen dat het een grapje was, nee, ik ben echt blind, ik zie helemaal niets, Maak me niet bang, alsjeblieft, kijk me aan, hier, ik ben hier, het licht is aan, Ik weet dat je daar bent, ik hoor je en neem aan dat je het licht hebt aangedaan, maar ik zie je niet, ik ben blind. Zij begon te huilen, klampte zich aan hem vast, Het is niet waar, zeg dat het niet waar is. De bloemen waren op de grond gegleden, op de bevlekte zak-

doek, het bloed was weer uit de gewonde vinger gaan druppen en hij mompelde, alsof hij met andere woorden wilde zeggen Van twee kwaden het minste, Ik zie alles wit, en vertrok zijn mond tot een trieste glimlach. Zijn vrouw ging naast hem zitten, sloeg haar armen om hem heen en kuste hem voorzichtig op voorhoofd en gezicht en zachtjes op de ogen, Je zult zien dat het overgaat, je was helemaal niet ziek, niemand wordt zomaar ineens blind, Misschien, Vertel me hoe het gebeurd is, wat je voelde, waar, wanneer, of nee, nog niet, wacht, we moeten eerst met een oogarts praten, ken jij er een, Nee, we hebben toch geen van beiden een bril, Zal ik je dan naar het ziekenhuis brengen, Voor ogen die niet zien zal er wel geen eerste hulp zijn, Daar heb je gelijk in, we kunnen beter meteen naar een oogarts gaan, ik zoek er wel even een hier in de buurt. Ze stond op om het telefoonboek te pakken en vroeg, Merk je al verschil, Nee, zei hij, Wacht, dan doe ik het licht uit, moet jij zeggen of je iets merkt, nu, Niks, Wat niks, Gewoon niks, het blijft hetzelfde wit, voor mij is het alsof de nacht niet bestaat.

Hij hoorde zijn vrouw snel achter elkaar de bladzijden omslaan, ze zuchtte en haalde voortdurend haar neus op om haar tranen tegen te houden, tenslotte zei ze, Deze hier moet goed zijn, hopelijk kunnen we bij hem terecht. Ze draaide het nummer, vroeg of ze de praktijk aan de lijn had, of de dokter er was, of ze hem even kon spreken, Nee nee, hij kent me niet, het gaat om een dringend geval, ja, alstublieft, dat begrijp ik, dan leg ik het u uit, maar vertelt u het alstublieft aan de dokter, het zit zo, mijn man is ineens blind geworden, ja, ja, precies zoals ik het zeg, zomaar ineens, nee, hij is geen patiënt van de dokter, mijn man heeft geen bril, ook nooit gehad, nee, hij had heel goede ogen, net als ik, ik heb ook goede ogen, aha, dank u, dank u wel, ik wacht, ik wacht, ja dokter, ja, ineens, hij zegt dat hij alles wit ziet, ik weet niet hoe het gebeurd is, heb nog niet eens tijd gehad om het hem

te vragen, ik ben net thuis, heb hem zo aangetroffen, wilt u dat ik het hem vraag, aha, geweldig dokter, dank u wel, we komen meteen, meteen. De blinde stond op, Wacht, zei zijn vrouw, doe ik eerst wat om je vinger, ze verdween en kwam even later terug met een flesje desinfecteer, jodium, watten en een doosje pleisters. Terwijl ze hem behandelde vroeg ze, Waar heb je de auto neergezet, en in één adem, Maar je kon toch helemaal niet rijden zo, of was je al thuis toen het, Nee, het gebeurde op straat, toen ik stond te wachten voor rood, iemand was zo aardig mij thuis te brengen, de auto staat in de straat hiernaast, Goed, dan gaan we naar beneden, jij wacht bij de deur en ik ga hem halen, waar liggen de sleutels, Weet ik niet, die heeft hij me niet teruggegeven, Wie, De man die me naar huis heeft gebracht, het was een man, Hij zal ze wel ergens neergelegd hebben, ik kijk wel, Je hoeft niet te zoeken, hij is niet binnen geweest, Maar de sleutels moeten toch ergens zijn, Waarschijnlijk is hij het gewoon vergeten, heeft hij ze per ongeluk meegenomen, Dat ontbrak er nog maar aan, Pak de jouwe nu maar, dat zien we later wel, Oké, dan gaan we, geef me je hand. De blinde zei, Als dit zo blijft, maak ik er een eind aan, Alsjeblieft zeg, laat die onzin, het is zo al erg genoeg, Ik ben blind, jij niet, jij kunt helemaal niet weten hoe erg het is, De oogarts brengt het allemaal weer in orde, je zult zien, Dat zal ik ja.

Ze gingen naar beneden. In de hal deed de vrouw het licht aan en fluisterde in zijn oor, Wacht hier op mij, als een van de burens komt, doe dan heel gewoon, zeg dat je op mij wacht, niemand zal denken dat je niet kunt zien, we hoeven het niet gelijk overal rond te bazuinen, Goed, maar blijf niet te lang weg. De vrouw rende naar buiten. Niemand van de burens kwam binnen of ging weg. Uit ervaring wist de blinde dat de trap alleen verlicht zou zijn zolang het mechanisme van de automatische schakelaar te horen was, daarom drukte hij daar iedere keer op als het stil werd. Het licht, dit licht, was

voor hem veranderd in geluid. Hij begreep niet waarom het zo lang duurde, de straat lag vlakbij, op zo'n tachtig, honderd meter. Als hij te lang op ons moet wachten, gaat de oogarts weg, dacht hij. Automatisch hief hij zijn linkerpols op en sloeg zijn ogen neer om te kijken hoe laat het was. Hij perste zijn lippen open alsof hij een pijnscheut had gevoeld en dankte de goden dat er niet net op dat moment een buurman was komen opdagen, want bij het eerste woord dat die tot hem gericht zou hebben, zou hij in tranen zijn uitgebarsten. Buiten stopte een auto. Eindelijk, dacht hij, maar meteen daarop verbaasde hij zich over het geluid van de motor, Dat is een diesel, het is een taxi, zei hij en duwde nog een keer op het lichtknopje. Zijn vrouw kwam zenuwachtig, helemaal overstuur binnen, Jouw aardige beschermheer, die goede ziel, heeft onze auto gestolen, Dat kan niet, je hebt zeker niet goed gekeken, Natuurlijk heb ik goed gekeken, er is niks mis met mijn ogen, die laatste woorden waren eruit voor ze het in de gaten had, Je had gezegd dat de auto in de straat hiernaast stond, voegde ze eraan toe, maar daar staat hij niet, of jullie hebben hem toch ergens anders neergezet, Nee, nee, het was in die straat, dat weet ik zeker, Dan is hij dus weg, In dat geval, de sleutels, Hij heeft gewoon van jouw verwarring, jouw paniek geprofiteerd om ons te bestellen, En ik heb hem juist uit angst niet binnengelaten, als hij bij me was gebleven tot jij er was, had hij onze auto niet kunnen stelen, Laten we nou maar gaan, de taxi wacht, ik zweer je dat ik er een jaar van mijn leven voor over zou hebben als die schoft ook blind werd, Praat niet zo hard, En ze zijn hele hebben en houden zouden jatten, Misschien komt hij terug, Ja ja, morgen belt hij aan om te zeggen dat hij verstrooid was geweest, biedt netjes zijn excuses aan en vraagt of het al beter met je gaat.

De hele weg naar de oogarts zwegen ze. Zij probeerde niet meer aan de auto te denken en klemde liefdevol de handen van haar man tussen de hare, terwijl hij zich, met gebogen

hoofd om te zorgen dat de chauffeur zijn ogen niet kon zien in het spiegeltje, aan één stuk door bleef afvragen hoe het toch mogelijk was dat uitgerekend hem zo'n vreselijke ramp was overkomen, Waarom mij. Hij hoorde het verkeer en af en toe, wanneer de taxi stilstond, een wat hardere stem, soms heb je dat, je slaapt nog en de geluiden van buiten dringen al door de sluier van de onbewustheid waarin je nog gehuld bent, als in een wit laken. Als in een wit laken. Hij schudde zuchtend zijn hoofd, zijn vrouw streelde hem zachtjes over de wang, alsof ze wilde zeggen Rustig maar, ik ben bij je, en hij legde zijn hoofd op haar schouder, het kon hem niet schelen wat de chauffeur daarvan zou denken, Als je er net zo aan toe was als ik, zou je niet kunnen rijden, dacht hij kinderlijk, en zonder acht te slaan op de absurditeit van die gedachte prees hij zichzelf gelukkig dat hij in al zijn wanhoop nog in staat was geweest een logische redenering op te zetten. Toen hij uitstapte, onopvallend geholpen door zijn vrouw, leek hij rustig, maar bij de deur van de oogarts, waar hij te horen zou krijgen hoe hij eraantoe was, vroeg hij haar zachtjes, met trillende stem, Hoe zal het zijn als ik straks buiten kom, en schudde zijn hoofd als iemand die alle hoop heeft laten varen.

De vrouw vertelde de assistente dat zij degene was die een half uur eerder had gebeld vanwege haar man en ze werden naar een klein kamertje gebracht, waar nog meer patiënten zaten te wachten. Een oude man met een zwart lapje voor een van zijn ogen, een zo te zien scheel jongetje, vergezeld door een vrouw, zijn moeder waarschijnlijk, een jonge vrouw met een zonnebril en twee anderen zonder speciale kenmerken, maar geen enkele blinde, blinden gaan niet naar de oogarts. De vrouw loodste haar man naar een vrije stoel, en omdat er verder geen plaats meer was, bleef ze naast hem staan, We zullen even moeten wachten, fluisterde ze hem in het oor. Hij begreep waarom, had al stemmen gehoord en vroeg zich

bezorgd af of het niet ongeneeslijk zou worden als het te lang duurde voor de oogarts hem onderzocht. Hij schoof onrustig heen en weer op zijn stoel, wilde zijn vrouw vertellen wat hem dwarszat, maar op dat moment ging de deur open en zei de assistente, Komt u maar, en tegen de andere patiënten, Sorry, deze meneer is een spoedgeval. De moeder van het schele jongetje mopperde dat het eerlijk moest toegaan en dat zij nu aan de beurt was, ze zat hier al ruim een uur. De anderen vielen haar mompelend bij, maar geen van hen, ook zijzelf niet, vond het verstandig aan te dringen, wie werd de dokter kwaad en liet hij hen voor hun brutaliteit boeten door hen nog langer te laten wachten, dat zou niet de eerste keer zijn. De oude man met zijn bedekte oog was grootmoedig, Laat hem toch, de arme kerel, die is er veel erger aan toe dan iemand van ons hier. De blinde hoorde het al niet meer, ze stapten de spreekkamer binnen en zijn vrouw zei, Dank u wel dat we mochten komen, dokter, het is namelijk zo dat mijn man, en toen ze dat had gezegd viel ze stil, want ze wist helemaal niet wat er nu eigenlijk precies gebeurd was, alleen dat haar man blind was en dat iemand hun auto had gestolen. De dokter zei, Gaat u zitten, hijzelf hielp de patiënt daarbij en richtte zich vervolgens, met zijn hand op de zijne, rechtstreeks tot hem, Vertelt u me dan maar eens wat er gebeurd is. De blinde legde uit dat hij in zijn auto had zitten wachten tot het licht op groen sprong en ineens niets meer had kunnen zien, dat een paar mensen waren toegesneld om hem te helpen, dat een oudere mevrouw, zo te horen aan haar stem, had gezegd dat het zenuwen waren, en dat een man hem naar huis had gebracht, omdat hij zichzelf niet kon red- den, Ik zie alles wit, dokter. Over de diefstal van de auto rep- te hij niet.

De dokter vroeg, Heeft u dat ooit eerder gehad, ik bedoel, dit hier, of iets soortgelijks, Nee, dokter, nog nooit, ik draag niet eens een bril, En het gebeurde ineens, zei u, Ja, dokter,

Alsof het licht uitging, Eerder alsof het licht aanging, Heeft u de afgelopen dagen iets vreemds aan uw ogen gemerkt, Nee, dokter, Zijn er of zijn er blinden geweest in uw familie, Voorzover ik weet niet, Heeft u suikerziekte, Nee, Syfilis, Nee, Hoge bloeddruk in de aders of hersenen, In de hersenen weet ik niet, de rest in ieder geval niet, op mijn werk worden we regelmatig gekeurd, Heeft u vandaag of gisteren een harde klap op uw hoofd gehad, Nee, Hoe oud bent u, Achtentertig, Goed, dan zullen we uw ogen maar eens bekijken. De blinde sperde ze wijd open, alsof hij het onderzoek wilde vergemakkelijken, maar de dokter nam hem bij de arm en liet hem plaatsnemen achter een apparaat waarin je met een beetje fantasie een nieuw model biechtstoel kon zien, waarbij de ogen de plaats hadden ingenomen van de woorden en de biechtvader rechtstreeks in de ziel van de zondaar kon kijken, Uw kin hier, zei hij, en uw ogen openhouden, en niet bewegen. De vrouw liep naar haar man, legde haar hand op zijn schouder en zei, Je zult zien dat het allemaal goed komt. De oogarts schoof de lenzen aan zijn kant omhoog en omlaag, draaide aan heel fijne schroefjes en begon het onderzoek. Hij vond niets op het hoornvlies, niets in de oogrok, niets in de iris, niets op het netvlies, niets in het glasachtig lichaam, niets in de gele vlek, niets in de oogzenuw, niets, helemaal niets. Hij ging recht zitten, wreef door zijn ogen en begon nog eens van voren af aan, zonder iets te zeggen, en toen hij voor de tweede keer klaar was, leek hij totaal verbluft, Ik kan niets vinden, geen enkele beschadiging, uw ogen zijn perfect. De vrouw sloeg de handen in elkaar van blijdschap en riep uit, Zie je wel, dat zei ik toch, dat alles weer goed komt. Zonder daarop in te gaan vroeg de blinde, Mag ik mijn kin weghalen, dokter, Ja ja, natuurlijk, sorry, Als mijn ogen perfect zijn, zoals u zegt, waarom ben ik dan blind, Dat kan ik u nu nog niet zeggen, daar moeten we wat diepgaander onderzoek voor doen, analyses, een echografie, een e.e.g., Denkt u dat

het iets met de hersens te maken heeft, Dat zou kunnen, maar ik geloof het niet, Maar u zegt wel dat u in mijn ogen niets kunt vinden, Ja, Dat begrijp ik niet, Wat ik bedoel is dat als u inderdaad blind bent, dat die blindheid op dit moment onverklaarbaar is, Twijfelt u eraan dat ik blind ben, Natuurlijk niet, het probleem is alleen dat het zo'n zeldzaam geval is, het is de eerste keer dat ik zoiets meemaak en ik durf zelfs te beweren dat het in de hele geschiedenis van de oogheekunde nog nooit is voorgekomen, Denkt u dat ik beter kan worden, Aangezien ik geen enkele beschadiging en ook geen aangeboren afwijkingen vind, zou ik moeten zeggen in principe wel, Maar u zegt niet volmondig ja, Dat doe ik alleen uit voorzichtigheid, omdat ik geen verwachtingen bij u wil wekken die naderhand ongegrond blijken, Dat begrijp ik, Precies, En gebeurt er nu iets, moet ik pillen slikken, Voorlopig schrijf ik u nog niets voor, het zou toch maar een blinde greep zijn, Dat is nog eens een passende uitdrukking, merkte de blinde op. De dokter deed alsof hij het niet had gehoord, hij stond op van de draaikruk waarop hij had gezeten voor het onderzoek en schreef staande de onderzoeken en analyses die hij noodzakelijk achtte op een receptenbriefje. Hij gaf het briefje aan de vrouw, Alstublieft, mevrouw, komt u terug met uw man als u de uitslagen binnen hebt, mocht er voor die tijd iets veranderen, belt u me dan, En hoeveel krijgt u, dokter, Dat regelt mijn assistente. Hij begeleidde hen naar de deur, stamelde een paar opbeurende woorden in de trant van Het komt wel goed, vooral niet wanhopen, en toen hij weer alleen was, liep hij het badkamertje achter zijn spreekkamer in en bleef een volle minuut naar zichzelf kijken in de spiegel, Wat zou dat zijn, mompelde hij. Toen ging hij terug naar zijn spreekkamer en riep naar zijn assistente, De volgende.

Die nacht droomde de blinde dat hij blind was.

Toen hij had aangeboden om de blinde te helpen, had de man die later de auto zou stelen geen kwade bedoelingen gehad, integendeel, hij had zich uitsluitend laten leiden door grootmoedigheid en naastenliefde, zoals iedereen weet twee van de beste menselijke eigenschappen, die zelfs aange troffen kunnen worden bij veel verstoktere criminelen dan dit kleine autodiefje zonder veel beroepsperspectieven, uitgebuit door de ware heren van de handel, want die zijn het die profiteren van de nood der armen. Per slot van rekening bestaat er niet zo'n groot verschil tussen het helpen van een blinde die je vervolgens berooft en het verzorgen van een aftands mummelend oudje voor het opstrijken van een erfenis. Pas toen hij vlak bij het huis van de blinde was, kwam het idee helemaal vanzelf bij hem op, precies alsof hij, zou je kunnen zeggen, besloten had een lot te kopen omdat hij de lotenverkoper had gezien, niet omdat hij een tip had gekregen, nee, gewoon om te zien wat de grillige vrouwe Fortuna voor hem in petto had, iets of helemaal niets, anderen zouden zeggen dat hij in een door zijn persoonlijkheid geconditioneerde reflex had gehandeld. Sceptici omtrent de menselijke aard, en die zijn talrijk en laten zich niet gauw iets wijsmaken, geven toe dat de gelegenheid niet altijd de dief maakt, maar dat een dief wel altijd een steuntje krijgt van de gelegenheid. Wij van onze kant houden het er maar op dat als de blinde op dat allerlaatste moment, toen de goedheid nog had kunnen overwinnen, het tweede aanbod van de uit-